

244  
VARANNAI AURÉL

## Óbudai búcsú

Az én gyermekkoromban, ami bizony elég régi időkre: az első világháború előtti évekre esett, sok derék óbudai őslakó sváb polgárt ismertem, aki még sose járt Pesten. Akkoriban Óbuda még a maga belterjes kisvárosi életét élte — noha már Budapest III. kerülete volt —, a munkások itt dolgoztak a Goldberger-gyárban, a szeszgyárban, a téglagyárakban, a kisebb-nagyobb textilgyárakban, üzemekben. A sváb „braunhaxlereknek” — szőlősgazdáknak — itt terültek el földjei a határban. Szőlői, amelyeknek borai híressé tették a Linczenpölczok, Pfeiferek, Behringerek, Kéhlíné vendéglőit, ott húzódtak az Aranyhegyen és a környező hegyek lejtőin. Az idősebbek a Polgári Kör, a Vigadó vagy a Fő téri Korona kávéházban verték a blattot, a fiatalok megoszlottak a két sportegyesület között: a régiebb volt az exkluzív OTE, az Óbudai Tornaegylet, ahol az atlétikára vetették magukat, az újabb, mert csak a századforduló első éveiben alakult, a III. kerületi Torna és Vívó Egylet — népszerűen a „Vívó” —, amelynek Határ, később Nagyszombat utcai pályáján már I. osztályú futballcsapat rugta a labdát. Abban a „Vívóban” nevelte föl Komjádi Béla az első, világsíkeret dőngető vízipólócsapatot. Még színháza is volt Óbudának: a Kisfaludy Színház, a Duna partján, ahol — ugyancsak a századforduló éveiben — százszor is eljátszották a Sulamith című operettet az óbudai és pesti közönség tapsai között. A siker még Jókai Mórt is odacsábította a Kisfaludy Színházba, s a csábítás olyan sikeres volt, hogy egy napon kiemelte a társulatból a primadonnát, Nagy Bellát, aki a felesége lett.

Az óbudai „bennszülöttek”: az „oldofnerek” — Óbudát „Alt Ofen”-nek nevezték a németek — abban az időben nem szívesen fogadták be az első világháború után odaköltöző „hergeloffenereket” — magyarul „jöttmenteket” —, akik lassanként átalakították a kisváros életét. Óbuda addig — mondhatni az első háború végéig — kisváros volt, s akkor egyszerre külvárosossá zsugorodott. Azelőtt a pestiek csak esténként jártak ki a Bródy kávéházba, Kéhlínéhez meg a többi kiskocsmákba, a háború után egyre több tisztviselőféle „vándorolt be”, s már a Hármashatár-hegy oldalán is megkezdődtek az építkezések. A villamos, amely első gyermekkoromban még csak a Lukács fürdőig járt — a kerek fehér táblajelzésű onnan a Lánchídig közlekedett —, utóbb már végigfutott a Lajos utcán egészen a Fő térig — később még a Bécsi úti villamos is megindult. A fiatalság már nem elégedett meg a Korona Vigadó báljaival,

bejárt táncolni a pesti mulatókba. Óbuda külváros lett — a pesti élet gravitációs ereje akkor kapcsolta be igazán Budapestbe. Hanem azért a sváb őslakók agresszív sovinizmusa cseppet sem csökkent, és amikor 1944-ben — a német megszállás idején — Weber úrral, régi ismerősömmel találkoztam az óbudai villamoson, jó hangosan azzal biztatott: „Herr Doktor, hier wird nie mehr Ungarisch gesprochen!” — vagyis hogy Óbudán soha többé nem lesz helye a magyar szónak.

Lassan el is sorvadtak a régi óbudai látványos szokások. Az én gyermekkoromból emlékezetes maradt az úrnapi körmenet, amely a templomból indulva a Lajos utcán, a Zichy utcán vonult végig, s fordult vissza a templomhoz. A Zichy utca Óbuda legszébb, legrendezettebb utcája volt: a keramitos úttestet aszfaltozott járdák szegélyezték — apám jóvoltából, aki befolyásos városatya volt, s mi ott laktunk abban az egyemeletes házban, amely valósággal szimbolizálta a kor türelmes szellemét: a ház udvari oldalán volt az evangélikus imaház. Ha emeleti folyosónkról azon túl tekintettünk, a katolikus templom tornyát láthattuk, ha pedig az utcai ablakon néztünk ki, a zsinagóga neoklasszicista épülete állt előttünk. A Zichy utca úrnapiján ünnepre öltözött: az úttestet illatos virágszirom gyepel borították, a házak falait zöld gallyakkal, virágokkal díszítették. Áhítatos percek voltak azok, amikor ott áthaladt a körmenet, élén a baldachin alatt a hatalmas termetű Sagmüller József apátplébánossal.

A másik hagyományos fölvonulás őszre esett: az volt a szüreti mulatság. Még akkor a filoxéra nem pusztította el az aranyhegyi szőlőket: hosszú szekérsorban vonultak föl a vidám szüretelők, a venyigékkel díszített szekereken hordókban taposták a szőlőt. A legények, lányok a sramli zenére táncoltak, folyt a must, viháncoltak a mámoros párok. A nizzai híres farsangi fölvonulás sem lehetett színesebb, vidámabb!

Hanem amiről szólni akartam, az volt a legnagyobb népi mulatság — legalábbis nekünk, gyerekeknek —, a Péter-Pál-napi búcsú.

A Korona Vigadótól a Flórián térig két oldalon sorakoztak az árusok bódéi, a mézeskalácsos tükörlapos mézeskalács szíveikkel, csákós cukorhuszáiraikkal, csokolózó gerléikkel. Odább a szivárvány színeiben csurgatott törökméz ingerelt bennünket, gyermekeket. A Nyugati pályaudvar szomszédságából ide vándorolt piros fezes bosnyákok apró csecsebecskéiket, gablonzi

giccsműhelyekben gyártott japán kőfaragásait kínálták. Eljöttek a mutatványosok is szakállas nőikkel és óriáskígyóikkal. És a tömeg zúgását, a körhinták verkliszavát is átharsogták a sramlik trombitái, amelyeknek ütemére a legények festett, faragott fakanaikkal a sváb lányok ülepét paskolták. Hát az felejthetetlen mulatság volt!

Nem is felejtettem el, és néhány évvel ezelőtt, amikor június 29-én arra ébredtem, hogy Péter-Pál napját hirdeti a naptár, fejembe vettem, hogy annyi esztendő után még egyszer elmegyek az óbudai búcsúra.

Akkor én már olyan voltam, mint az egykori óbudai svábok, akik át nem lépték volna a Duna hídjait. Én sem jártam Óbudán már jó harminc éve. Olvastam egyet-mást arról, hogyan épülnek az óriás toronyházak a régi viskók helyén, de hát a nosztalgia csak az én régi szülőfalum, a girbe-gurba Lajos utca, Zichy utca környékére vonzott. Az új Óbuda nem érdekelt.

Hanem ha egyszer fejembe vettem, hát el is indultam, hogy vénségemre még egyszer ott legyek az óbudai búcsún. Felültem a 6-os autóbuszra, és csak akkor szálltam le, amikor az a Flórián térre, a végállomására ért.

Leszálltam és körülnéztem. És lehunytam a szemem, mert nem tudtam, hová jutottam? Akkor még csak a Vörösvári út felé emelkedtek az új épületek, meg itt-ott. De a régi Óbudából már semmi sem maradt. Valamikor minden házat ismertem, de még a lakóit is — most egy idegen világba jutottam. Hová lett a Flórián térről a „tányéros ház”? A dohánygyár? És hol a búcsú?

Letörve indultam el a Tavasz utcán, ami egykor Óbuda legélénkebb üzletutcaja és korszója volt. Most minden romban, árkok, pocsolják — és sehol egy lélek. Mert az újjáépítésnek abban a stádiumában még csak romok, kiürített, ablaktalan házak jeleztek a készülő nagy munkát. Meszes árkok között, felszaggatott úttest akadályain át vergődtem a teljesen néptelen egykori Tavasz utcán, arra gondolva, hogy ilyen lehetett Hiroshima a bomba után. Nagy nehezen jutottam el a hídig, alatta az egykori Lajos utcába — éppenséggel a templom előtt. Itt szemben volt egykor a híres-neves Tomasek cukrászdája, amott a Gernedl vendéglője, ahol apám ifjúkorában 50 krajcárért olyan pompás ebédeket evett... A templom kapuja zárva volt, de itt találkoztam az első élőlényvel. Idős ember volt, megszólítottam. Megmondaná-e — kérdeztem —, hol tartják a búcsút, ami régen itt, a templom mögött, a Korona Vigadónál már a sramlik, a gyerekek fülsiketítő kürtjének zenebonájában hömpölygött végig a Polgár tér, a Tavasz utca felé?

Az öreg furcsán nézett rám.

— A búcsút? De uram, Óbudán jó harminc éve nem volt búcsú!

Lehorgaszott fővel mentem tovább, az egykori Zichy utca s szülőházam romjai között. Azután elkeseredetten visszafordultam, s már csak azt az utat kerestem, merre juthatnék vissza a 6-os buszhoz.

Eljöttem az óbudai búcsúra. És végleg elbúcsúztam Óbudától, az én Óbudámtól!